

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va ești Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominec'a, demaneti'a.

Locuinti'a Redactorului:
si
Cancelari'a Redactiunii:
e in
Strat'a Morariloru Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se voru
p primi decâtu numai de la corespun-
dintii regulari ai „Federationii“
Articlii tramisi si nepublicati se
voru arde.

Pretulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 4 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pre anulu intregu . . 15 fl.

Pentru Romania:
4 galb. pre ann. — 2 galb. pre 1/2
de ann. — si 1 galb. pre 1/4 de ann.

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a tim-
brale pentru fiesce care publicati-
une separatu. In Loculu deschisu
20 cr. de linia
Unu esemplariu costa 10 cr.

Pest'a, 29 aprilie, 1868.
11 maiu.

Unele diurnale pretindu a scî câ prim'a esplosiune a vulcanului, ce fierbe de atât'a tempu in oriinte, se va intimpla la confiniele Serbici, si inca in lun'a iulianu sêu iuliu. Altele era, mergu si mai departe afirmandu, câ cunoscuseru chiaru si intregu planulu ce Turci'a voiesce a urmâ erumpendu resboiulu cu Serbi'a. Sciri de felulu acest'a se fabrica de altmintrea in totu tempulu, de multe ori si candu nu este chiaru nece o cauza pentru turburarea pazei. In imprejurările de fatia inse, lumea este dedata a da astorufelu de sciri mai multa insemnetate, si nu fâra cuventu, mai alesu daca considerâmu, câ lav'a d'in oriinte dlocotesc acum de multu tempu, si candu va totu trebue sê erumpa. Cu tote aste-a nu ni vine a crede sê aiba Turci'a curagiulu a incepe resboiu contra cui-va, si asiêdaca are ce-va planu, apoi acel'a va fi mai multa pregatirea moribundulu de a da celu d'in urma semnu de vietia, mai multu ore care planu de apesare pentru a nu mori cu rusine.

Dara in urma fie ori cum, cutrieratur'a d'in oriinte va atinge mai de aproape pre Romania, carea primu urmare are mai multa cauza de a fi interesata de tote miscamintele câte se dau pre fatia in oriinte, si cu raportu la oriinte. Si aci nu potemu sê nu apostrofâmu detorintia toturoru fratiloru nostri de d'incolo, de a pune cu totii umeru la umeru pentru pregatirea spre ori ce eventualitate. Nu potemu sê nu intonâmu nedemn'a tîenuta a opozitiunei d'in Romania. Stimâmu parerile toturora, si tîenemu de lipsa opozitiunea, carea inse nu pote fi fâra scopu salutariu, ci are frumos'a misiune de a direge ce vede: câ nu merge bine; dar' apoi a invinovatî pre guvernulu, acum câ e muscalu, acum câ e francesu, acum câ e jidovu, acum mai scie „Tr. C.“ ce, credem, câ e mai multu de câtu lucru fâra scopu, credem câ nu insemna alt'a de câtu a cereâ nodu in papura, mai alesu dupa ce tota lumea scie, câ guvernulu actualu are mai pre susu de tote interesulu si fericirea patriei si a tîiunei romane. Ar' fi tempulu ca domni' acei-a, cari paru a nu avê alta misiune: de câtu a sbiera contra guvernulu, fie acel'a ori carele, si contra acteloru acelui-a, fie acele-a ori câtu de salutarie, sê recunoscă odata câ prin acêst'a, daca mu stricare, dara vre unu servitiu nu se face nece de câtu intereselor patriei si tîiunei. Tempurile suntu grele si si mai grele, ne amenintia, intrebuintati-ve, domniloru, luminele dvostre pentru intarirea integritatî si nu pentru slabirea lui, câci si se va cere odata seama si dvostre ca si altor'a. —

Atentiunea politiciloru d'in Prusi'a se concentrase septem'an'a trecuta mai numai la parlamentulu germanu de vama, intrunitu in asiêd numit'a „metropola intieghintiei“, preste putienu pote si metropola politica a intregi Germaniei; antâiulu parlamentu, compusuu pe bas'a alegeriloru directe, in care reprezentantia adevărata a poporulu germanu, celu putienu prin form'a estiora cauta a dâ unu slabu relesu unitatîi diferiteloru staturi germane sub o conducere centrala unifica. Câte sperantie va fi produsu acestu parlamentu in inimele infocate a le mariloru natiunalistî germani; câta spaima va fi insuflatu acestu parlamentu fricosiloru si egoistiloru potentati in celdu vro 30 staturi germane, a caroru tronu si corona începe a se elatinâ, sguduita de ventulu nerecunoscibilu alu erei noue, ce cutriera Europ'a de la sudu la nordu, derima imperiele evului mediu, basate pe fortia, si creeza staturi pe fundamentu cu multu mai solidu, pe principiulu atractiunii elementeloru homogene, — pe principiulu natiunalitatiloru! Câte grigiriri a causatu acestu parlamentu in staturile intrecinate cu poporatiuni poliglote, o vediuramu pre

chiaru d'in tîenut'a inversiunata a diuaristice austriace d'in dîlele trecute si ne potemu convinge asta-di d'in strigatele de triumfu, ce le intoneza totu acea diuaristica, vediendu-si satisfacute malitiosele dorintie cu ocaziunea desbateriloru in parlamentulu de vama despre adres'a câtra regele Prusiei, ce-o proieptase partid'a liberaliloru natiionali.

Fractionile parlamentulu nu s'au potutu unî; natiionalii tîeneau mortisiu la adresa, germanii de sudu nu voiau sê se lase odata cu capulu de simpl'a ordine a dîlei, si partid'a progresistiloru inca aveâ in petto una ordine de dî motivata. Fusiunea incercata se finî cu o confusiune totala, si asiê, dupa cum amintisem, propunerea adresei cadîu cu o majoritate de 36 voturi. In or'a d'in urma foiele natiionale staruira d'in respoteri a scote ce-va capitalu politicu d'in amenintîările preseii francesce, dar inzedaru, câci regimulu Prusiei observâ o tîenuta forte rezervata, pote d'in respectu fatia cu sensibilitatea cabinetulu d'in Parisu.

Pretensiunea ministrulu presiedinte d'in Angli'a, Disraeli, ca regin'a sê desolve parlamentulu, dupa ce nu primî demisiunea ministeriulu, fu aspru muștrata de Gladstone, care cu dreptu se mira, cum unu guvernulu, contra cârui-a s'a espresu parlamentulu atâtu de chiaru, vine a cere desolverea cestui d'in urma? Cu tote aceste-a ministerulu Disraeli domnesce inca, cludendu prascea constitutiunale de pana acum.

Dieta Ungariei.

Siedintîa casei deputatiloru, d'in 8 Maiu.
(Urmare d'in nr. trecut.)

Mai amintimu aci, câ lui Székely, care dîsese, la § 7, cumcâ numindu-se congresulu rom. gr. or.: „natiunale“ s'ar confundâ releg. Romaniloru uniti si neuniti, i-a respunsu pre scurtu

S. Borlea: ca sê binevoiesca vorbitoriulu a cetî testulu proieptulu, acolo e pusu apriatu „religiunea gr. orient.“, era religiunea Romaniloru uniti se numesce „gr. cat.“; asiêdara prin cuventulu „natiunale“ nu se va face nici una confusiune intre Romani si potu fi odihnuti toti acei-a, cari dora aru mai avê scrupulu. Altum aici sunt deputatii romani gr. cat. ei abuna sêma si-arû radica cuventulu, daca aru avê ce-va scrupulu in ast'a privintia.

Dup'acestu incisu venimu la continuarea siedintiei. (§ 8.)

Maniu credo, câ substernendu ministeriulu acestu proieptu de lege, scopulu lui principalu a fostu, sê faca dreptate beserecei. I-pare reu, câ pe langa tote staruintiele n'au potutu convinge pe sêrbi despre dreptatea dorintieloru romano, si câ nu le-a sucsesu a statori modululu de pocedere pe calea invoirii reciproce. Maniu face istoriculu desbinârii romaniloru in doue confesiuni; in sinodulu d'in a 1865 s'a enuniatu nedependintia besericeii romane de cea serbesca, si in urmarca aceea comunele besericesci, locuite curatu numai de romani s'au scosu de sub ierarci'a serbesca si s'au pusu sub jurisdictiunea ierarciei romane, er comunele mestecate, locuite si de romani si de sêrbi au remasu si mai de parte sub jurisdictiunea ierarciei sêrbesci pana atunci, pana canda la cererea unei sêu altei pârti o comisiune mista, compusa d'in delegatii episcopiloru respectivi si ai direg atoriei, va complanâ caus'a acêst'a in fati'a loculu. Detori'a acestoru comisiuni miste, in casulu candu incercările de impaciuire n'aru avê nici unu rezultatu, va fi a cercetâ dreptulu eschisivu de proprietate alu unei sêu altei pârti asupr'a averii besericesci nemiscatorie, si apoi conformu cercetâriloru acestor'a sê complaneze caus'a. Acêst'a o procedur'a legala de pana acum, santinuta si de maiestatea sa conformu cârei-a in 31 comune locuite cea mai mare parte de romani s'au si-incercatu despartîrea, dar fâra rezultatu, si cestiunile aceste accepta si asta-di deslegareloru la ministeriulu de cultu. Maniu stîneza precautiunea ministrulu de cultu, pentru câ n'a vrutu sê se mestece in causele aceste, doresce inse d'in parte-si, câ in casulu acêst'a sê se observe ecuitatea, nu summum jus. Cestiunea proprietatii composoraturulu de pana acum — besericele comunale, locuintiele preotiesci, scolele, si fundatiunile spre scopulu acêst'a, — nu se pote deslegâ asiê, ca posesorulu fapticu de

fatia sê fia totu-odata si proprietariu. Acestea sunt motivele cari l'au facutu a propune unu amendamentu la paragrafulu alu optule-a.

Francoiscu Deák: Tote schimbările de una importantia mai mare, precum este si separarea credintiosiloru de acea-si religiune, au consecintia naturala de a produce cestiuni nenumerate relative la droptu si avere. Aceste cestiuni, a dese ori, nu se potu complanâ in modu amicabile, si rechiamu, prin urmare, intrevinire judecatoriesca.

Punctulu meu de manecare este, ca aceste cestiuni sê se decida câtu se pote de iute; acestu-a este interesulu ambelorû pârti, cari, de siguru, nu voru voi a se tione de assiom'a vechia: qui habet tempus, habet vitam. Inse chiaru si interesulu statulu pretinde, ca aceste cestiuni de droptu privatu sê se decida câtu mai curendu, fiindu câ scim, si d. ministru o scie si mai bine, câ in unele comune, dupa despartîrea metropolielor, s'au intemplat casuri scandalose, si inca chiaru in locurile cele mai sante, i basereca si in apropierea ei, acea ce n'a potutu sê fia decâtu spre miciorarea religiozetâtii ambelorû pârti.

Intrebarea, la § 8, este: Care judecatoria va decide aceste cause?

Judecatoriile ordinare nu potu fi chiamate a statori a supr'a acestoru afaceri, d'in cauza câ, pre calea ordinaria a legi, tote comunele — in numera de 30 sêu 40 — aru trebui sê si-incepa procesele la tribunalele lor ordinare, si fiindu câ aceste comune se tîeau de mai multe comitate, in casulu acestu-a ar' urmâ, câ procesele s'aru incepe, in acêl-a-si tempu la mai multe tribunale. Deci n'ar' potê sê resulte d'aci decâtu confusiune si diformitate, cu privire atâtu la principiile de procedura, câtu si la pronuncierea sentintieloru.

Unde se va decide a supr'a impartirei proprietatii fundulu natiunale? a supr'a celoru 27 claustre, cari parte suntu in cottulu Szerém, parte in alu Aradului? si unde se va face apelatiune?

Romanu dara doue moduri: compromisulu si delegatiunea. Compromisulu nu este cu scopu, fiindu câ, precum ne areta experientia, prin compromise nu judeca de câtu unu omu singuru, presiedintele. Delegatiunea este dara singurulu mediulocu legalu pentru deciderea acestoru cause. Majestatea sa va delegâ, pre langa contrasemnarea ministrulu respectivu, una judecatoria anumita, care va decide a supr'a intereselor atâtu a le individiloru câtu si a le pârtiloru de religiunea gr.-orientale.

Dupa acêsta cuventare — ce o publicaramu numai in estrasu — d. Deák puse pre mes'a casei urmatori'a modificatiune a §-ului 8.

„§. 8. Ori-ce pretensiuni provenite d'in separarea ambelorû metropolie, in câtu nu s'aru potê complanâ prin convoire imprumutata, privesca acele metropolie intrega, sêu diocesele episcopali, comunele baserecesce sêu chiaru si pre individi, — voru fi a se validâ, scutite de timbru si competintie, prin una judecatoria delegata, pre langa contrasemnarea ministeriulu respectivu, prin Majestatea Sa. In procedere, delaturandu-se ori-ce alte remedie juridice, se va sustienê numai apelatiunea ordinaria la doue foruri.“ (Aprobare viua.)

Aloisiu Vladu primesce modificatiunea lui Deák, pre langa adausulu, ca afacerile cestiunate sê se pertrateze, in apelata, extra seriem.

Stojackovics se alatura, elu si consocii sêi, pre langa amendamentulu lui Deák. Ar dori numai ca, cu privire la formularea stilistica, in locu de „separarea celoru doue metropolie“ sê se puna cuventulu „infintiare.“ (Contradiceri. Sê votâmu! Sgo, motu.)

Miletics nu primesce propunerea lui Deák, fiindu câ nimene nu pote fi opritu de la judele sêu ordinariu.

Manojlovics si-retrage amendamentulu. Várady, Bónis, Stratimiroviciu renuncia la cuventu.

Babesiu vorbî mai lungu in contr'a propunerei lui Deák.

Balt. Halász si-retrage asisderea propunerea, cu atâtu mai virtosu, câ si elu a doritu delegatiunea unei judecatorii ordinare. Trateza, in câte-va cuvinte, obiectulu, si si-esprime dorintia, ca in loculu procedurii ordinare in scrisu, sê se intrebuinteze procedur'a verbale sumaria. (Sgomotu. Sê votâmu!)

Presiedintele procede la votare, punendu mai antâiu intrebarea: daca se primesce modificatiunea comisiunei centrale relative la §. 8.? Majoritatea respunde câ nu. Urmeza amendamentulu lui Franciscu Deák. Dupa una desbatere lunga, cas'a primesce amendamentulu lui Deák cu adausulu lu

Aloisiu Vladu, ca judecatori'a sê pertrateze cauzele, cu ocaziunea apelatiunei, extra seriem.

§. 9. Se primesce fără neci una observatiune, si desbaterea modificatiunei, insinuată prin ministrul cultelor, se amena pre sedintia urmatoria.

Finea sedintiei la 2½ ore.

Sedintia casei deputatiloru d'in 9 maiu.

Presied: Szentiványi; not.: Dimitrievits.

Se cetesce protocolulu sedintiei de eri pentru autenticare; Bonis observa, că de orece §-ulu 3 cercuscriindu sfer'a congreselor vorbesce de „adunare basericesca“, asiè dara e de lipsa, ca in § 7 dupa cuvintele „congresu natiunalu“ sê se puna inca cuvintulu „basericescu.“

Not. Dimitrievits dîce, că protocolulu s'a compus strict conformu decisiuniloru de eri.

Stojakovits spriginesce pe antevorbitoriu, se invoiesce inse, ca in protocolu sê se puna intre parentese si cuvintele „adunare basericesca.“

Horváth dîce, că smint'a acest'a se pote usioru corege la a treia cetire a proieptulu de lege.

Nyáry si Somossy pledeza pe langa cele dîse de Bonis; presied. pune cestiunea la votisare si maioritatea decide, sê se corega protocolulu in sensulu mai susu amintitu.

Dupa autenticarea protocolulu, presedintele comunica scrisorile incurse.

Deput. Édes presenta o petitiune a mai multor locuitori d'in comun'a Onod, cari ceru restituirea daunelor cauzate prin comasatiunea d'in 1859; se strapune la comisiunea pentru petitiuni.

Varga cere, ca in comisiunea de diece, care va raportă despre cerint'a procurorului de statu in procesulu intentatu contra lui Romanu, redactorului „Federatiunii“, in loculu lui Gojdu, care nu e mai multu membrulu casei, sê se alega altu membru, si la acest'a alegere sê se iee in drepta consideratiune cunosciint'a limbei romane.

Cas'a decide integritatea comisiunii, se dau cedulele de votu, rezultatulu se va enuntia in sedintia de luni. Se verifica Péchy, deputatulu cercului Szikszó, si dupa acest'a se trece la ordinea dîlei, care trateza despre adausulu ministeriului, referitoriu la acei greco-orientali, cari nu se tienu nici de natiunalitatea romana, nici de cea serbesca.

Nyári face panegiriculu liberalitatii legelatiunii magiare, si dupa aceea propune la adausulu regimului inca urmatoriulu suplementu: „Credinciosii greco-orientali, si ceialalti, cari nu se tienu de natiunalitatea romana, respektive sêrbesca, remanu si de acum inainte in posesiunea tuturor drepturilor, cari le-au eserceatu pana acum cu privintia la limba invetiamentulu scolaru si a ceremonieloru besericesci, asemenea si in aministrarea averii lor besericesci. Afara de aceea sunt indreptatiti a dispune, ordina, aministra si direge in modu nependinte prin organele proprie, pre cum s'a statoritu in § 3, tote afacerile fundatiunale besericesci si scolarie. Totu felulu de pretensiuni escate d'in despartirea acest'a se voru valida naintea tribunalulu statoritu prin § 8.“ (Aprobare.) Nyári motiveza apoi intr'o cuventare mai lunga adausulu sêu, fără ca sê pota respanli ceva lumina preste confusiunea de idee; esprese atatu de intortocatu in acest'a adausu. Nu destulu cu atatu-a, Vadnay, Horváth, Kerkápolyi, si Somsich mai facu unu amendamentu: „Credin-

tiosii greco-orientali, cari nu se tienu nici de natiunalitatea romana, nici de cea serbesca, remanu si pre viitoriu in tote drepturile, cari le-au eserceatu pana acum cu privintia la dispunerea libera despre afacerile lor besericesci si scolarie, la intrebuintiarea libera a limbei in beserica, la aministrarea averii besericesci si a fundatiuniloru.“

Stojakovits detaieza referintia intre greci si ierarci'a serbesca, combate partea adou'a a propunerii lui Nyári si se declara pentru amendamentulu lui Vadnay; totu asiè se pronuntia si min. Eötvös.

Babesi propune unu amendamentu nou: „Credinciosii ambelor metropolie, cari sunt greci, si nu serbi, respektive romani, se sustienu in drepturile, cari le competu dupa legile beserice gr. or. cu privintia la limba besericesca si scolaria, si la afacerile besericesci.“ Babesi doresce, că findu vorb'a de câte-va mii de greci, si candu se compune unu paragrafu separat pentru regularea referintieloru lor, paragrafulu acel'a sê se redige astufeliu, încatu sê aiba valoare si pentru alte beserici, cari se afla in asemenea pusetiune.

Dimitrievits pledeza pentru proieptulu regimului si pentru amendamentulu lui Horváth; Miletics n'are nimicu in contra infintiarei unei metropolie grecesci, daca o voiescu grecii; despre obiectulu acest'a inse nu e indreptatita cas'a a decide.

Simonyi partinesce adausulu lui Nyári. Bonis consente cu Stojakovics, că despartirea eventuala a greciloru trebuie sê se miediu-locesca mai antaiu pe calea sinodului; tocmăi despre casulu acest'a trateza adausulu lui Nyári. Daca se temu unii, că prin acest'a s'aru derogă dreptulu sinodului, atunci se pote dîce in amendamentu, că despartirea sê se miediu-locesca de sinodu.

Ioanovicu raspunde lui Stojakovics, care citase intemplanca cu grecii d'in Brasiovu, numindu-o violintia d'in partea consistoriului romanu. Ioanovicu dîce, că afacerea aceea a ajunsu la ministeriulu de cultu, care inca n'a adusu pana acum nici una decisiune, prin urmare nu se pote numi violintia; altecum partinesce proieptulu regimului cu amendamentulu lui Somsich.

B. Halasz, Bano, Paczoly, Székely vorbescu pre langa amendamentulu lui Nyári; Kacsokovics, Sig. Popu, Kurtz, Bezecedy, C. Szász si Székács vorbescu pre langa adausulu ministeriale si amendamentulu lui Somsich si consoti.

Borlea On. casa! De-si vedu, că onorat'a casa si-a perdatu preste mesura paciint'a, me rogu sê mi se permita a esprime pre scurtu, forte pre scurtu, câte-va cuvinte, premietindu totodata, că nu voi aduce neci unu argumentu neci pro neci contra vre-unui-a d'in aceste amendamente, findu că d'in cele desfasiurate pana acum sciū pre-bine, caro amendamentu se va primi, si findu si d'altminte convinsu, că argumentatiunile mele nu voru da una alta directiune vointiei onoratei case, nu voiescu decât a face câte-va observatiuni la reflesiunile agere a le dnului deputatu Carolu Szász, indreptate contra amendamentulu dlui deputatu Babesi, (Sê audim.) de-si sciū că d. deputatu Babesi nu are lipsa de apearerea mea; a nume: d. deputatu Szász spuse chiaru aci, că nu a potutu face vre-o deosebire, neci chiaru cu ochii dsale inarmati, intre amendamentulu dlui deputatu Babesi si intre alu guvernulu, inse domnialui vede d'in argumentarea dlui deputatu Babesi, ce jace in aceste cuvinte, cari, cuprinse in amendamentu, paru a fi nevinovate, — a nume vede că

d. Babesi ar' dori, ca acei romani de unu numeru micu si, precum se esprime domni'a-lui, de totu neinsemnatu, cari sunt strimtorati sub metropolia serbesca si alu caroru numeru micu, necunoscondu-lu d. Carolu Szász, lu-voiu spune eu, dechiarandu că acestu numeru neinsemnatu, precum pretinde d. Szász, — constă, celu putienu, d'in 20,000 de romani, că d. Babesi ar' dori dara, ca si dupa deciderea proceselor subversante intre aceste 2 metropolie, romanii strimtorati sub serbi sê fie in procese infinite cu ei, sê se atace nencetatu unu pre altii, si asiè sê se semene semintia discordiei in patria.

Sê mi ierte d. deputatu; motivarea amendamentulu lui Babesi nu are acestu intielesu, si nu sciū, cum, si de unde pote dlu. Carolu Szász a-lu esplică asiè, precum facu dsa, că-ai dlui scie pre-bine, că in amendamentulu nostru de eri noi am recomandat unu modu de procedura mai simplu si mai rapidu si ne amu luptatu chiaru pre langa acelu-a, care fu primitu de on. casa, findu convinsi de plinu, că atatu familie, câtu si tierete, intre cari s'au escatu neplaceri si controverse de st'erau mai inainte in cea mai buna amicitia, si-stramut amicitia, sub tempnu controvercieloru, in inimicetia, si asiè in florirea si fericirea unei familie sêu tierete, ai caror'a membri locuitori sunt in discordia, sub durat'a inversiunarei lor nu pote fi decât impededata si innapoiata.

Apoi eu negu că d. deputatu Carolu Szász, sêu ori ci altulu, ar' iubi mai invapaiatu patria comune sêu i-ar da mai inadinsu binele, de câtu ori-care romanu.

Neci amendamentulu dlui Babesi nu cuprinde si pote cuprinde, prin urmare, asiè ce-va, neci argumentatu acelu-a nu are intielesulu, ce d. deputatu, Carolu Szász, fortieza a esplică d'in elu.

Pentru ca d. deputatu, Carolu Szász, sê pota dara va si cu ochi nearmati deosebirea acestoru doue amendamente, ca sê pota intielege motivarea dlui Babesi asiè precum este intr'adeveru, voiu areta esintia deosebirei acestoru doue amendamente cestiunate, adeca: in intielesulu amendamentulu guverniale s'ar poté intemplanca, denumindu prin Maiestatea Sa numai in venitoriu judecatori'a delegati si, prin urmare, decidiendu-se, d'in caus'a lungimei procedurii, numai in 5—10 sêu chiaru si 20 de ani aceste cauze de natura privata, cari se voru escă intre serbi si romani, — ca 20,000 de romani voru romané in multe locuri fără prenti invetiatori, pana ce, deca s'ar primi amendamentulu dlui Babesi, acest'a eventualitate ar' fi eschisa.

Deci in intielesulu celoru dîse eu nu mo dechiaru pre langa unulu d'in aceste amendamente, singuru d'in modu, ca sê potemu trece odata preste tota afacerea acest'a.

In fine P. Nyári intr'o cuventare mai lungă motiveza inca odata amendamentulu.

Punendu-se la votu, se respinge amendamentulu lui Nyári si se primesce adausulu ministeriale cu amendamentulu lui Somsich si consoti.

Sedintia se radica la 1½ ore.

Transilvani'a.

Impartesiri d'in tîenutulu Sibiiului *).

III.

Sê facemu o scurta ochire si asupra referintieloru economice ale poporului nostru de agricultur'a, economi'a de vite, meseriele si comertulu suntu ocupatiunile lui de capetenia.

Agricultur'a stă si aici, că n' tota tier'a, în inderetru, forte departe de la ce ar' trebuî ea sê fie

*) A se vedé nr. Fed. 60 si 64.

FOISIOR'A.

Poesiele lui Andreiu Muresianu *)

(de Ar. Densusianu).

Periodulu alu treilea (1848—1850.)

Poetulu este aici in apogeulu misiunei sale. Precum e tempulu asiè e si poetulu. Elu nu mai plange nici nu mai despereza. Anim'a lui s'aprinde la sunetulu tocsinului, pune lir'a la o parte cu tonurile ei, uneori blande melancolice, alte ori aspre si discordante; ià buciunulu, si cu vocea arhanghelulu de la iudetiulu d'in urma striga romaniloru sê se destep-te! Desperatiunea dispare, si speranti'a incepe a lumina, si incaldî animelu. Poetulu facu pe comandantulu, care cu cuvinte infocate aprinde curagiulu ostasiloru. Poetulu a rupt'o cu trecutul. Vocea lui innecata si cobitoria nu o mai audim. Ér' candu tempulu nu-i mai ofere vre-unu evenimentu, care sê-i preocele fantasi'a, atunci filosofeaza, inaltia vertutea la idealulu omenimei, canta vertutea de bun cotatienu si bunu romanu, si plange pe cei ce au caditu pentru patria, consoland'o de alte parte cu glori'a, că a produsu astufeliu de eroi.

Precum spiritulu si ideile d'in poesie acestui periodu, asiè si limba si tecnic'a nu lasa nimicu a dori de la poetu in felulu, si dupa calitatile lui.

Cinci piese constitue acestu periodu cari se inaltia peste tote celelalte. Pintre ele inse se redica „Destepta-te Romane“ cum s'ar inaltia cedruulu intr'unu pîlcu de stejari. — Acestu cantu admirabile, in unu cadru restrinsu impreuna

totu ce a esistatu in viet'a nostra mare si sublimu, in bine si in reu, in fericire si nefericire.

Toti romanii, tote credintiele si aspiratiunile lor, plangerile sortii lor, ca si resunetele de eroismu, blastemulu tiraniei, ca si indumnodeirea libertatii, suntu descrise cu atatu claritate si precisiune, cu atatu vigore si sboru, in câtu se pare, că la creatiunea acestui cantu Serafimii au datu condeiulu d'in aripele lor, sorele negrel'a, ér' unu solu dumndiescu a dictatu ideile. In elu este reversatu unu spiritu biblicu, o gravitate profetica. Aici nu mai vorbesce poetulu. Acel'a care ne certa blandu pentru trecutu, si care ne striga sê ne destep-tam si sê ne redicam d'in patru unghiuri, si sê ne unimu in cugetu si in sentiri, nu, elu nu mai este poetu, dupa cum intielegemu adi, elu este unu trimisu providentiale.

Nimicu nu se afla in acestu cantu, ce ar' fi indiferente, ce adeseori obvine in celelalte piese a le poetului. Ori-ce cuventu, ori-ce spresiune, este la loculu sêu, este semnificativa. — Daca mi-ar' fi permis a me servi d'o imagine parabolica, apoi asi dîce, că acestu cantu este unu corpu, care totulu este capu si anima, si prin urmare nu ai poté instraina nimicu ce nu ar nimicu totulu.

In anul 1863 cu ocaziunea congresulu natiunale d'in Sibiiu in o societate, unu choru de teneri cantă „Destepta-te Romane“ ér' unu venerabile protopopu rapitu de entusiasmu, pe langa tote adancile lui betranetie, eschiamă: O domne! nici in biblia nu suntu cuvinte mai fromose, si mai sante!

Nu potu trece peste acest'a clasica piesa fără a nu resfrange unele obiectiuni, ce parte le am auditu facandu-se, parte voru cugeta unii, că au cuventu a-le face.

Dîcu unii, că in cele doue versuri d'in urma, d'in strofa a doua se varieza sêu sê repeteza ac'a-si idea, care se cuprinde

in cele douc versuri antioare. Nu este adoveratu! In cele versuri d'antaiu dice poetulu, sê demonstram, că in noi e unu sange de romanu, ér' in cele douc urmatoare dîce, că ne pastram numai sangele dar' si numele de romanu, pre mare esprima duoc insusiri cu totulu deosebite, care se pteză un'a pe alt'a.

O mai fundata obiectiune cugeta a face acci-a, că cã asemenarea d'in strofa a treia, unde se dice, că „stau ca bradii in munte“, si indata in versulu urmatoriu „saru ca lupii in stane“ presenta o caricatura. Dupa inse acost'a obiectiune este si mai nefundata ca cea d'ac.

Asemenarea cu bradii esprima maiestatea voiniciloru cea cu lupii — poteroa, destoritate, velocitatea si culezau in care intielesuri vinu, chiar' la Omeru in Iliada Car. XVI. versu 16. 156. 352. de unde apoi si la Virgiliu, si clasici. Adoveratu asemenarea dupa sensu este epica, dar form'a in care se face, precisa si fără nici o desfasiurare curata lirica. Me indoiescu tare, daca in acestu locu s'ar aplică o alta asemenare mai precisa, mai semnificativa plastica totu odata, pentru că d. e. daca pune la lei, in lupi, atunci se repetă ideea de maiestate espressa odata bradi si prin urmare asemenările se confundau un'a pe si se infirmău reciprocu.

Pentru-ce, voru dîce altii, pe Corvinu, care n'are nici unu bine pentru romani, lu pune intr'unu rangu cu fanu si Michia? — pentru că aici nu vinu a se compaptele bune sêu rele, fără eroismulu!

O singura spresiune d'in „Destepta-te romane“ esprageda si prosaica, adeca cea d'in strofa a opt'a „că nu primim u“ unde primim u trebuia inlocatu cu unu aduventu energicu si figuratu.

*) A se vedé nr. Fed. 62 si 65.

timpulu nostru. Legislațiunea a întorsu pan' acum prè pucina atentiune acestei cestiuni vitale, éra proiectele Universității sasesci remasera totu proiecte. Dupa a mea parere agricultur'a va potè înflori in tota tier'a, prin urmare si aici la noi, numai dupa realizarea a trei lucruri in tier'a nostra: protocoale funduari, banca ipotecara si comasatiune. Dar' prin acést'a nu voiu se dicu, că n'amu potè si pan' atunci sè facemu forte multu in interesulu agricultorilor nostri.

Sasii, o mana de omeni, si-au asociatiunea loru agronomica subimpartita in reuniuni tienutali prin totu fundulu regescu cu comitetu centralu in Sibiiu, au si o foia pentru interesele proprii agronomice, comerciale si industriale; éra noi, poporulu celu numeros, n'avemu inca nici atātu. Urmările, firesce, se vèdu cu ochii; că-ci plugarii sasi stau in tota privința mai bine decât ai nostri, cu deosebire in unii rami de economia ei facura pasi insemnati, mai verșu in pomaritu, stuparitu si economi'a silvanala.

In anulu trecut sasiu tienura o espusetiune de pome in Sibiiu. Intrebati-ne, că cāti romani au cerțat acca espusetiune, dar' cāti-i-au auditu macaru de nume? Nu e destulu, că romanii de prin comunele muntene cu pamentulu neroditoriu sunt restrinsi a si-cumperà bucatele pe bani d'in piația, dar' apoi in parte mare ei cumpera de la sasu si acei bieti pomuleti, ce si-i punu in gradin'a casei. Autoritățile nostre scolare nu potura inca sè ne infintieze nici chiaru lucrulu celu mai usioru de realizatu: câte o scola de pomi in totu satulu.

Afi, cum dicu, pe la economii sasi stupini frumoșe întocmite dupa sistem'a Dzirzoniana chiaru, pe-candu pe la omenii nostri nu prè gasesci stupi nici in cojniție de curpenu.

Celu mai mare pecatu d'între tote lu-comitu omenii nostri cu padurile, pecatu, pentru care voru avè sè suferi amaru generatiunile viitoare. Sunt pe sub munte comune frumoșe romanesce, alu caroru viitoriu radîma numai in padurile lor, si totu-si aceste se taia, ce dicu?, se devastea in molu ingrozitoriu, éra de oprirea taietureloru, de semenarea locuriloru desierite, pucina ingrigire. Esemplulu altor'a prinde la noi pucinu, lucrulu bunu ce lu-vedemu la altii lu imităm cu greu, pentru că traimu in aceea credința gresită, că n'amu potè cātu altii.

Partea cea mai insemnata a poporulu romanesc d'in acestu tienutu o facu economii de vite. Oieritulu a fostu pana acum unu ramu de ocupatiune, care nu numai a datu natiunei o clasa considerabila de omeni cu stare, ci a formatu si pentru vistieria statulu unu isvoru frumosu de venitu. Dorere inse, că viitorulu acelei clase e amenintiatu. Oieritulu se afla in decadința sigura. Prin, regularea d'in ce in ce mai multu a referintieloru agrarie in Romani'a, prin deseale schimbări si prefaceri in Turci'a, dreptulu pasiunatului de mai nainte pentru oierii transilvaneni devine pe dî ce merge mai restrinsu. Ca mîne voru siucră si vagonule drumulu de feru preste campiele frumoșe ale Romaniei, pentru ca aceste sè pota rivalisă încurendu cu grădinele paradisice ale Italiei, si atunci turmele nostre nu se voru mai diari pe-acolo. Lucrulu tristu nu zace pentru noi nici-cum in acele semne frumoșe de progresare, ci in neaplecarea omenilor nostri la reformele pretinse de spiritulu timpulu. Oieritu, economia de vite se porta dora si acum in mesura forte întinsa si in

Itali'a, Germani'a si tote acele tiere ale Europei luminate, unde agricultur'a a ajunsu la culmea desvoltării sale. Inse cum?

Economii nostri de vite, cari in lipsa totala de pamentu cultivabilu aici acasa, restrinsi cu totulu la acelu ramu de economia, numai asiè mai potu avè unu viitoru, daca se voru grabi a lasà d'in metodu mai multu nomadica de pana acum in portarea acelei economiei si a o manu in modu mai rationalu. Omenii cu bani d'in acést'a clasa n'ar potè sè lucere adî nici cum mai întieptiesce, ca sè si-cumperemossii prin comitatele Transilvaniei, pana sunt inca eftine, că-ci dupa venirea drumulu de feru le-ar cumperà pote si nu le vorugasi. S'o faca acést'a chiaru in interesulu economiei ce porta, că-ci economi'a de vite numai impreunata cu agricultur'a mai pote avè viitoriu.

Oierii nostri de p'aici ar' potè prè lesne sè tramita macaru doi teneri cu stipendii bune in Elveti'a, Itali'a ori Germani'a spre a studià si a se deprinde in praca la economia rationala de vite. Au nu e pecatu că atāt'a brânza nobila de diferite soiuri si numiri vine d'in departare preste tieri si mări pana aici la noi cu oile cele multe, ca sè ne iee banii scumpi d'in punga si sè-i duca totu acolo? Au cugețati, că laptele se compune in Elveti'a d'in alte ingredientii? Nici decum, numai omenii sunt altii.

O impregiurare forte imbucuratoria, prin care Romanii tienutulu nostru apucara intr'adeveru de parte inaintea altor'a, este că la densii s'a desceptatu unu spiritulu speculativu de admiratu si că numerulu celoru cari s'aplica la meserie pe dî ce merge cresce. In inșasi cetatea Sibiiu avemu acū atāti maestrii si sodali, încātu de-curendu s'a potutu formà acolo o „reuniune de sodali romani.“ Dar' si prin satele întregulu tienutu, numerulu meseriesiloru e in crescere. Peile lucrate in satulu Porcesci sunt cunoscute acum pana in Angli'a; luminările de sâu fabricate in Resinari sunt cele mai bune in tota Transilvanii, si nu numai sunt cele mai cautate in Sibiiu, ci ele sunt cunoscute si in câte-va piație ale Ungariei. Carutiile frumoșe, ce se gatescu de unu timpu incoce in Resinari, spre a se esportà in Romani'a învecinata nu stau nici in lucrulu lemnulu nici in lucrulu ferului, inderetrulu celoru gatite in Sibiiu. Cismarii, pantofarii, cojocarii, rotarii etc. sunt mai in tote satele romanesce — romani. Organele nostre scolare, staruindu ce-va mai multu in directiunea acést'a, ar' potè in scurtu timpu sè faca aici minuni, că-ci midiloco sunt destule la îndemana.

Cele 12 comune romane, d'in care se compunea sub absolutismu pretur'a Orlatului, formasera indata dupa resboiulu italiano-austriacu in 1859 prin influințierea organeloru absolutistice de atunci, spre a si-face aceste merite inaintea mai marilor lor, unu „fundu pentru invalidi,“ — nu este decât unu singuru individuu, care, dupa statute, se pote adi impartesi d'in acelu fondu, capitalulu caruia a trecut preste 13,000 fiorini. Dupa pererea mea comunele fundatrice ar' lucrà adî multu mai bine, candu ar cere modificarea statuteloru lor, spre a potè dà fondulu altu scopu mai practicuu d. e. ajutorarea teneriloru la meserii. Nu dicu, că scopulu primariu n'ar fi bunu, inșe ce este mai bunu decât bunu, e totudeun'a de primitu, — si mai antâiu cele de lipsa, apoi cele folositorie.

Cu comerciulu inca se deprindu omenii nostri binisioru mai cu sama de vite si de acele pro-

ducte crude, cari sunt mai aproape de ocupatiunea loru primitiva, cum lana, pei, unsore, sâu etc. Cu tote aceste suntemu forte ingrigiti, că ce fisionomia va luà tienutulu nostru dupa venirea drumulu de feru. Cei mai buni speculanti i dau comunele Boiti'a si Resinari. Comerciulu Boiceniloru cu rîmatori si vite cornute d'in Romani'a pana pe la Pest'a, Vien'a, Prag'a etc. este cunoscutu.

Traficele si boltele de orice negotiu de prin satele romanesce de aici nu sunt, ca prin alte tienuturi, in mani jidovesce si armenesce, ci in manile romanilor.

Ce asiu mai dori eu dupa tote aceste Romani-loru d'in acestu tienutu este: mai multu spiritulu de asociare. Se vedu, multiamita lui Dumnedieu, unele semne imbucuratorie si in privința acést'a. Locuitorii comunei Boitia, spre a-si formà unu fondu scolaru, se otarira mai cesti ani a contribui totu insulu mai antâiu câte 5 in urma câte 10 cruceri de fia-care rîmatori. Astu-modu densii si-creara in timpu de 4 ani pe sam'a scolei lor unu fonduletiu de 4000 fiorini, care e depusu acum in „Sparkassa“ sascesca d'in Sibiiu, fiindca noi n'avemu inca p'aici atare cassa de pastrare, desî infintierea ei n'ar fi cu nepotintia. Totu in Boiti'a se formà nu demultu o societate de 18 inși, cari pusera la olalta unu capitalu de 60,000 fl., spre a neguțiatori cu elu si a impartii venitululu între sine. — In Resinari s'a infintiatu cu „nceputulu acestui anu o „Societate de pastrare si imprumutare“ pentru locuitorii comunei. Statutele acelei a se publicasera anulu trecut in „Albin'a“, si fiindu acum aprobate si de Gubernulu tierii, ele n'ar strică a fi respandite si prin alte diurnale d'ale nostre, pentru ca ide'a despre atari societăți sè se latiesca cātu mai tare*). Comun'a Salisce d'in tienutulu nostru impreuna cu numeroșele comune romanesce, de care e încungiurata in nemidilocita apropiare, ar' potè pre usioru sè infintieze atare societate reversatoria de multu folosu pentru locuitori. Inca si societăți de alte întreprinderi s'ar potè acolo realizà.

Inchiâiu cu observarea, că si pentru interesele materiale ale poporulu nostru preste totu ar' fi multe de facutu, că-ci cele 2—3 stipendii de câte-va dieci fiorini, ce le dà „Asociatiunea“ nostra pentru prăsiri de pomi etc., nu sunt inca nici pe departe mesuri, cari se ne dispenseze de la tota lucrarea mai departe. Comitetulu societății agronomice sasesci d'in Sibiiu tocmă acum se ocupa cu ide'a, de a infintia o banca ipotecara de imprumutu pentru proprietarii mici d'in „Sachsenland.“ Unde, pentru Dumnedieu! vomu remanè noi, daca vomu mai stă îndelungu cu manile in sinu?!

Visarionu Romanu.

Clusiu, 29 aprilie 1868.

Luni in 28 aprilie, furamu martori unei serbatori, la noi in Transilvanii'a inca nevedute. In asta dî, la 8 ore demaneti'a, se deschise lucrarea la împleturile de pamentu, pentru calea ferata, Oradea-Clusiu, — ba asta ora, fecu comisariulu regiu contele Péchy cea d'antâiu taiatura cu sep'a la marginea Clusului, de unde se incepura lucrările. Tote deregatoriile si corporatiunile au luat parte la acesta festivitate, afara de acestea si o multime insemnata de poporu. Comisariulu regiu fu primitu la faci'a loculu, prin primariulu cetății cu o vorbire, —

*) Candu ne va da man'a, le vomu publicà si noi R.

Pana candu se va cantà acestu cantu? Elu s'a cantatu si se canta si adî cu acel'a-si focu in voia-buna ca si in intristare, in pace ca si in resboiu, in beserica ca si in caciuma, in salonu ca si in coliba.

Candu romanii se voru fi desteptatu deplinu d'in somnulu secularu, candu voru amuti cobeles nocturne, că romanii nu potu avè inca locu in falang'a poporeloru civilizatiunei; candu nime nu se va mai indoi:

Că n'aste mani mai curge unu sange de romanu,
Si că n'a nostre pepturi pastrăm superbi unu nume,
Triumfatori in lupte unu nume de Traianu;

Candu voru secă undele Milcovulu pana in fundu, in cātu nici vapori sè nu mai esiste d'in elu, si voru remanè pe terele sè le arda soarele; candu Carpatii voru remanè numai o adămbrire geografica in cartea lunei; candu semilun'a se va afundă ca Sodom'a si Gomor'a in Eusinu; candu enut'a se va infrange dimpreuna cu manile ce o porta la portile Istrulu; candu nu va mai avè nime sè pora de fulgere, de tresnete si puciosă, pentru că s'au retrasu d'in campulu gloriei, si s'au facutu vendietori mamei lor; candu toti vomu fi uniti in cugete, in simțiri si in fapte: atunci si numai atunci nu vomu mai cantà si nu vomu mai trebui a cantà acestu cantu, acést'a voce d'in ceruri: „Destepa-te Romane! — Dar elu si atunci va remanè monumentulu cucerirci a dou'a a Daciei, a dou'a Columna traiana!

Daca pies'a „cătira martirii romani“ nu s'ar referi la unu casu atāt'a de speciale, daca nu s'ar adresà d'adrepțulu, cu numele, la eroi, daca nu ar' voi sè consoleze pe frații si sororile si chiar' pe amantele lor, atunci acést'a piesa s'ar innaltia la fer'a in care acum stă singuru Destepa-te, si ar ocupa locul alu doilea.

Frații si sororile plangu cātu plangu pe frații lor. Timpulu alina dorerile si sterge lacrimile. Repausatii ori-cātu de iubiti, devinu o umbra in suveniru celoru vii. Ca tote umbrele, se subția, se rareșce si in fine dispare si acést'a umbra Amantele! O! ele de cele mai multe ori a dou'a, a trei-a demanetia au uitatu pe amantii lor.

Astu-feliu poetulu peste unu scurtu tempu nu mai are pe nime sè consoleze, s'au consolatu toti de sine. Dar este o fîntia mai pre susu de tote cele amintite, care in eternu nu uita, in eternu iubesc, in eternu plange pre eroii caduti. Acést'a fîntia este Patri'a, este Natiunea, si éta dorerile acestor'a trebuie consolete.

„Cătira martirii“ s'a simțitu, si s'a cantatu unu scurtu tempu cu multu focu. Dar acum nime n'o mai canta, s'a uitatu. Ca apoteosa, acést'a poesia se innaltia peste tote câte a mai creatu poetulu in acestu genu.

„Devotamentulu familiei Hurmuzachi“ este dictatu d'o viua sperantia, d'o firma incredere in viitorulu romanilor. Acést'a piesa este inșe prè narativa istorica, pre mirosu a documente mucedu.

Ideile varieza pucinu si se chiar' repeteza; limb'a este prosaica, conceptiunea langeda, sèu cum dice Oratiu, mus'a e pedestra. Strof'a a dou'a se repeteza in a trei-a mai cu aceleași cuvinte. Cele patru versuri d'in urma d'in strof'a a siepte-a se repeteza sèu, asià dicundu, se decopieza inca mai pe largu in strof'a a opt'a si a nou'a. Singura strof'a a opt'a ce o vedemu adeseori citata este care mai versa lumina peste întrega pies'a, si care i va sustienè numele inca multu tempu. Acést'a strof'a, ce e dreptu, merita a fi sapata in diamantu! In ea se oglinda trecutul si viitorulu nostru.

In „omulu frumosu“ poetulu se retrage pe unu momentu

de pe scen'a luptelor sèu pasiuniloru in interiorulu sèu. Elu se afundă in regiunile nemesurate ale frumôsulu morale. Consulta căile virtutii, si afla că numai omulu virtuosu este totodata si fericitu si frumosu. Elu este scutitu de tote relele si furtunele lunei.

Arunce lu in desierturi, lipsite de-orice flore,
Pe unde nu s'arata, nici omu nici sburatore,
Ci sierpi veninatori;
Vertutea-i va fi scutulu si-asilulu de scapare,
In togma ca si cedru, cu umbr'a sa cea mare
La omeni caletori.

Asemenarea virtutii cu cedru d'in desierturi este nu numai forte nimerita si concisa, dar totu odata si forte drastica. Acést'a strofa are multa asemenare cu strof'a oratiana (Carm. libr. 1. od. 22.):

Pone me pigris ubi nulla campis
Arbor aestiva recreatur aura, etc.

Dar acést'a retragere a poetulu dureza pucinu, numai patru strofe, că-ci in a cinci-a descinde éra-si in valurile societății omenesce, unde tiranii apesa poporele, care fără-delege reclama respata si aprinde dorulu de resbunare, si astu-feliu poetulu si acést'a piesa o termina dorindu tempulu.

„Candu omenii sè sterga si umbr'a de sclavia,
Fiindu crestini curati;
Si n'locu-i sè domnesca dreptatea nepetata,
Egala îndreptatire si pace adeverata,
Ca între fii si frati!“

(Va urmă.)

la carea acest'a respunse cam in urmatoarele: Tienu de mare insemnatate diu'a de asta-di, pentru Ardealu si Clusiu, apoi si pentru patri'a comuna, si inca d'in trei privintie ponderose: este insemnata si epocala diu'a de asta-di pentru ca in ace'a s'a facutu inceputulu legaturei drumului de feru in Ardealu; prin acest'a apoi, fara indoiele se ajuta incorporarea Ardealului cu Ungari'a, spiritulu comunu, industri'a si comerciulu castiga sboru puternicu si de influinta. Dupa ce trece Dsa apoi preste starea Ardealului, d'inainte de 1848, dupa 1848—1867, dupa ce prima recunoscintia Majestatii Sale si ministeriului magiaru pentru restitutiunea constitutiunei, continua: „Se spriginimu, domniloru, intentiunile parentiesci a le Majestatii Sale, si staruintiele patriotice si sincere a le ministeriului magiaru responsabilu, — unulu intr'un'a si altulu intr'alta direptiune, si ve asigurezu, ca patri'a nostra comuna, nu preste multu va rivalisa, atatu cu libertatea constitutiun ale, catu si cu starea materiale cu natiunile celea mai culte ale Europei.“ Recumenda apoi fiacarui patriotu activitate spre consolidarea patriei si dice:

„Sê fimu drepti si cu ecuitate câtra deosebitele natiunalitati, nu numai pre terenulu politicu, fara si pre celu materiale, pentru ca ei ne sunt frati, consangeni si consoci, unu spiritulu comunu bate in inimile nostre: fericirea si indorirea patriei!

Impartasescu aceste date d'in vorbirea ocazionale a contelui Pechy, fara de a observa ce-va, mai cu sema la cuvintele Dsale celea d'in urma, ca-ci nu voiu se subtragu cotivoriului placerea, de a se minuna de frumseti'a cuvintelor celoru atatu de multu promitatori. Dsa scie face d'in tote capitalu politicu pentru caus'a maghiara, noi inca ne cugutam ale nostre! Politic'a natiunei romane nu are nece o legatura cu drumulu de feru transilvaneanu; deci sê-lu luamu la privire d'in alta parte, punendu politic'a tiei de laturi.

Asie dâra Transilvani'a inca va avê drumulu sêu de feru, si patri'a nostra inca se va legâ prin poterea vaporu-lui de lumea comercianta si industriale. Scivoru Romanii nostri, sê se folosesc de folosele ce i le presteza calea ferate, sêu ba? este greu de a judecâ anticipative. Avereu poporulu romanu in Transilvani'a constâ, poti dice câ, mai numai eschisivu, in pamentu si produsele acelui-a, apoi in prasirea vitelor. Calea ferata, lega Transilvani'a cu comerciulu lumii, si ambe aceste produse, voru cresce in pretiu pentru acei-a cari voru scî portâ si o economia ratiunale pentru productiunile sale. Togm'a negutiatori'a face pretiulu calei ferate, si acelu poporu simte bunatatile, care este industriosu, diligentu si economu atatu de bunu, catu d'in produsele pamentului economiei si industriei sale, scie sê-i acopere lipsele casnice si interne, indigene, — apoi produce destulu si pentru unu esportu de concurentia in afara. Pamentulu Transilvaniei este in cea mai mare parte forte roditoriu, intrece in productivitatea sa pre multe alte tieri de si cu stare cu multu mai buna decatu a Ardealului, — campiele si muntii Transilvaniei au pasiuni forte bune si ingrasia ciurde de vite, chiar si d'in tierile invecinate. Ce concurentia va potê tienê Ardealulu cu produsele sale, viitoriulu ne va aretâ. Intra'ltele cuteza a dice, cumca dupa starea de facia a agriculturii in Transilvani'a proprietarii nostri de pamentu putienu voru potê concurge cu cerealele loru in concertulu ne-

gutiatoriei poporeloru, — in specie poporulu nostru tieranu, carele in pre multe locuri nu se ingrigesce de pamentulu sêu, ca produca mai multu, de catu atât'a, cu catu si-acopere lipsele casei si-si platesce dârile, — si este tare de temutu, câ deca agricultorii nostri, nu voru incepe la o agricultura mai ratiunabila, pucinu folosu va aduce pentru mosiele loru calea ferata, si forte losne voru fi aruncati in bratielo speculantiloru de totu soiulu, cari voru scî sê-si faca capitale d'in produsele pamentului bietulu tieranu romanu, voru scî prin deosebite midiloece sê-si faca bunuri estinse d'in mosirole romanului.

Scole agronomice si era scole agronomice, sunt lipsele nostre celea mai imperative! Asociatiunea transilvana pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu, speramu câ va fi aflandu de sositu tempulu, ca sê iê acest'a costiune la adunarea generale venitorie la o desbatero si cumpenire seriosa, si-si va incordâ poteriile pentru suplenirea unei lipse pentru Romanii d'in Ardealu, de intrebare vitale. Trasur'a cea cu sap'a, la deschiderea lucrului calei ferate, este o admonitiune puternica câtra asociatiunea nostra, ca sê ingrigesca odata pentru infintiarea unoru scole agronomice, este, o admonitiune pentru proprietarii nostri de pamentu, ca sê se silesca prin o agricultura si economia mai ratiunabilu, dupa modelulu tieriloru cari trecu de gradinoale Europei, sê castige nu numai abundantia de produse d'in pamentulu loru, fara ca acelea sê le si nobiliteze, ca sê pota cu acelea intra' in concurentia lumii comercianta. Calea ferata este o admonitiune si câtra economii nostri de vite, ca sê nu lenevesca acestu ramu alu economiei, ca-ci cu midiloece usiore de comunicatiune, prasirea vitelor dâ mai cu sema la man'a tieranulu, isvorulu celu mai securu de venituri frumose.

Folosulu celu mai bunu d'in calea ferata lu-potu trage deocamdata, lucratorii cu palm'a. Intre Romanii nostri suntu bratiile celea mai tari si vengioze, si dupa cum ne spune unu diariu magiaru de aici, unu barbatu harnicu si pote castigâ 1 fl. pana la 1 ft 50 cr. pre dî. Acest'a ar' fi unu castigu destulu de bunu pentru unu dileriu, daca nar' ambli togm'a poporulu nostru pre la lucrâre de aceste de a rendulu in-sielatu. Lucrulu de pamentu, pre linee intrege lu-cumpere de la intreprediatori speculanti de totu soiulu mai cu sema jidani, cari apoi insisi-toemesou lucratori, de comunu cu rup-tulu. Omenii preceptorati, cum suntu italianii si nemtii cari s'a „mai ocupatu cu atari lucruri se sciu toema le lucru, pre castigulu loru, era romanii nostri pana voru precepe, catu pamentu trebus redicatu pana ce vei sepâ unu cubicu, forte multi se vonu aflâ nevoiti de a curm'a lucrulu inceputu, dupa truda de 3—4 dîle si a se departâ fara de nece o plata; pentru câ de a rondulu speculanti platescu numai dupa finitulu lucrului. Apoi mai este inca unu modu de speculatiune la lucrârile aceste. Intreprediatori de acesti-a, cum se dico de a dou'a mana, vendu lucratoriloru pre linea loru, mancârile si beuturile. Lucratorii au atata creditu, catu au lucratu, primescu nesce tiencusiuri de metalu, cu acelea-si cumpere mancarea si beutur'a, apoi li se numera in bani numerati. Asiê apoi facu speculatiune dupla, remanendu totu banulu primitu de la intreprediatori, era-si in pung'a loru. Intieleginti'a nostra de prin apropiarea linee pre carea se lucra, va face unu serviciu poporulu, ca sê-lu indemne la lucrulu drumului, inse-

sê-i spuna, ca sê fia cu luare aminte, la procedur'a altor'a cari au mai lucratu la impletire de drumuri, se invetie de la ceia, ca d'in inceputulu lucrului sê pota trage castigu frumosu dupa palm'a si braciulu sêu er nu sê fia silitu sê invetie pre pung'a si daun'a sa.

In caus'a acest'a destulu astadata, sê trecu si la altele. In o corespundintia a mea, mai de curendu, v'am fostu scriu, cumca cetatea Clusiuului voescs sê radice, pre spese comunale o scola industriale si cumca in comitetulu emisu pentru elararea statutelor, prin preotulu evanghelicu luteranu Hintz de aici s'a propusu de a se primî ca studiu oblogatu si limba romana, v'am scriu, câ elu a remasu cu propunerea sa singuru si cumca aceea si-a dat'o la protocolu ca votu separamu. — In dîlele trecute, a venitu caus'a la pertractare in comunitatea cetatienescă. Si ce credeti, câti aperiatori a avutu propunerea preotulu Hintz? doi, pre cei doi potopopi romani d'in locu. Mai cu mare focu si despretiu, in contra limbei romane, ca a unei limbe neculte, pro carea nece romanii nu o precepu, a vorbitu unu membru onorariu a asociatiunei transe pentru literatur'a si cultur'a poporulu romanu; secretariulu museului transilvaneanu, Enricu Fin ali. Dsa afla limba romana pre neculta, spre a fi propusa intro scola industriale. Audit'a-ti, Domniloru, acest'a este membru onorariu alu asociatiunei nostre, si Dsale apoi conationalistii sê i si credu, pentru câ dora deca n'ar scî limba romana, si n'ar cunoseco literatur'a ei, romanii nu l'ar fi alesu de membru onorariu la asociatiunea loru literaria. Asiâ o patîmu noi de multe ori, cu prieteni nostri!

ROMANIA.

Camer'a si Senatulul Romaniei s'au redeschisu la 2 mai, inse d'in cauza, câ deputatii si senatorii nu erau in numaru completu, lucrârile loru nu s'au inceputu decatu la 4 l. c.

Diurnalulu „Rom.“ dupa care raportâmu despre activitatea Camerelor Romaniei ni impartiescesc câ C. Cretiulescu vicepresedintele senatului si-a datu demisiunea si in loculu lui s'a alesu vice-presedinte P la i a n u.

Senatululu in prim'a sedintia completa a luat in desbatero proiectulu de lege spre a se lasâ fara taca intrarea in tiera a granoloru straine. Desbatero se va continuâ in sedintia viitoria, despre ce vomu raportâ mai pre largu.

Camer'a deputatiloru in sedintia d'in 4 l. c. a descutu tu asup'r'a proiectulu de lege pentru politic'a rurale, despre ce mai pre largu in nrulu viitoriu.

* (Una Petitiune.) In dîlele trecute, candu se departase Maieșt. Sa d'in Pest'a, la drumulu feratu, candu chiaru voia sê se suia in vagonu, se apropiâ unu omu imbracatu forte slabu si cadiedu in genunchi admanuâ Maieșt. Sale o scrisore. Maieșt. Sa primî petitiunea omulu si o dede generalulu cont Bellegarde. Dupa ce se departâ locomotivulu, omulu nu sciea ce sê faca de bucuria, si enarâ la cei-a d'in apropiarea lui, câ elu numai pentru aceea a venitu la Pest'a, unde petrece de 14 dîle, ca sê pota admanuâ cererea Maieștatii Sale. — Omulu d'in Kiesenbergo.

Proprietariu, redactoru respundictoriu si editoriu:
ALESANDRU ROMANU.

Comunicatiunea drumurilor de feru.

Vien'a-Pest'a-Segedinu-Temisior'a-Baziasiu.

De la Vien'a	pleca la 7 ore 45 min. dem.	si la 8 ore — min. ser'a.
„ Posionu	10 „ 24 „	10 „ 51 „
„ Neuhäusel	1 „ 23 „	1 „ 54 „ nôtea
„ Pest'a	5 „ 19 „ d. m.	6 „ 31 „ deman.
„ Czegléd	7 „ 54 „	9 „ 14 „
„ Segedinu	12 „ 12 „ nôtea	2 „ 55 „ dup. m.
„ Temisior'a	3 „ 55 „ dem.	7 „ 47 „
„ Jasenov'a	8 „ 4 „	*)
„ Beseric'a-Alba	8 „ 40 „	
Sosescu in Baziasiu la	9 „ 10 „	

*) De la Temisior'a la Baziasiu comunica numai odata.

Baziasiu-Temisior'a-Segedinu-Pest'a-Vien'a.

De la Baziasiu	pleca la 5 ore 55 min. d. a.
„ Beseric'a-Alba	6 „ 27 „
„ Jasenov'a	7 „ 6 „
„ Temisior'a	10 „ 40 „ ser'a si la 7 ore 25 min. dem.
„ Segedinu	2 „ 26 „ nôtea „ 53 „ diu'a
„ Czegléd	6 „ 35 „ dem. „ 6 „ 21 „ d. a.
„ Pest'a	9 „ 55 „ „ 9 „ 30 „ ser'a
„ Neuhäusel	1 „ 52 „ diu'a „ 1 „ 8 „ nôte.
„ Posionu	4 „ 48 „ d. a. „ 4 „ 12 „ dem.
Sosescu in Vien'a	la 6 „ 36 „ „ 6 „ — „

Jasenov'a-Oravit'a.

De la Jasenov'a	pleca la 8 ore 30 minute demaneti'a.
„ Jam	9 „ 12 „
„ Racasdia	10 „ 12 „
Sosescu in Oravit'a la	10 „ 57 „

Oravit'a-Jasenov'a.

De la Oravit'a	pleca la 4 ore — minuto dupa mediadi.
„ Racasdia	4 „ 45 „
„ Jam	5 „ 38 „
Sosescu in Jasenov'a la	6 „ — „

Vien'a-Oradea-Marc.

De la Vien'a	pleca la 8 ore — minute sera.
„ Pest'a	6 „ 35 „ deman.
„ Czegléd	9 „ 27 „
„ Püspök-Ladány*)	1 „ 53 „ dup. med.
Sosescu in Oradea	la 4 „ 38 „

*) Cale laterale duce la Dobritiu, unde sosescu la 3 ore dupa mediadi.

Oradea-Marc-Vien'a.

De la Oradea	pleca la 10 ore 6 minute demaneti'a
Sosescu in Püspök-Ladány*)	12 „ 48 „ diu'a
„ Czegléd	5 „ 41 „ ser'a
„ Pest'a	8 „ 37 „
„ Vien'a	6 „ — „ demaneti'a.

*) Cale laterale vine de la Dobritiu.

Vien'a-Aradu.

De la Vien'a	pleca la 8 ore — minute ser'a.
„ Pest'a	6 „ 25 „ deman.
„ Czegléd	9 „ 47 „
„ Szolnoco	11 „ 2 „
Sosescu in Aradu	la 5 „ — „ ser'a.

Aradu-Vien'a.

De la Aradu	pleca la 10 ore 15 minute demaneti'a
„ Szolnoco	4 „ 22 „ dupa mediadi.
Sosescu in Czegléd	la 5 „ 33 „
„ Pest'a	8 „ 37 „
„ Vien'a	6 „ — „ demaneti'a

Vien'a-Paris.

De la Vien'a	pleca la 4 ore 30 minute sera.
„ Salzburg	1 „ — nôtea.
„ Monacu	5 „ 45 deman.
„ Stuttgart	11 „ 45 „
„ Mühlacker	12 „ 55 diu'a.
„ Carlsruhe	2 „ 10 dupa méd.
„ Strassburg	5 „ 25 „
Sosescu in Paris	la 5 „ — demaneti'a.

Paris-Vien'a.

De la Paris	pleca la 8 ore 35 minute ser'a.
„ Stassburg	8 „ 57 „ dem.
„ Carlsruhe	10 „ 40 „
„ Mühlacker	12 „ — diu'a.
„ Stuttgart	1 „ 20 „ dupa méd.
„ Monacu	8 „ 30 „ ser'a.
„ Salzburg	1 „ 30 „ nôtea.
Sosescu in Vien'a	la 9 „ 30 „ deman.

Comunicatiunea postelor.

De la Oradea-Marc la Clusiu, pleca in tote dîlele la 6 ore 30 minute dupa mediadi, sosescu in Clusiu la 1 ora 30 minute dupa mediadi. Cale de 19 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 18 ore 40 minute, costa 10 fl. 92 cr.
„ Clusiu la Oradea pleca in tote dîlele la 12 ore diu'a, sosescu in Oradea la 6 ore 40 minute demaneti'a.
„ Aradu la Sibii (prin Dev'a) pleca in tote dîlele, la 7 ore ser'a, sosescu in Sibii la 2 ore 15 minute nôtea. Cale are 34 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 31 ore 15 minute, costa 20 fl. 2 cr.
„ Sibii la Aradu (prin Dev'a) pleca in tote dîlele la 7 ore ser'a, sosescu in Aradu la 1 ora 45 min. nôtea.
„ Temisior'a la Sibii pleca in tote dîlele la 6 ore deman. sosescu in Sibii la 1 ora 30 min. dupa mediadi. Cale de 36 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 31 ore 40 min., costa 20 fl. 44 cr.
„ Sibii la Temisior'a pleca in tote dîlele la 12 ore diu'a, sosescu in Temisior'a la 7 ore 40 minute ser'a.
„ Temisior'a la Orsio v'a pleca luni-a, marti-a, joi-a, si sambet'a la 6 ore demaneti'a, sosescu in Orsio v'a la 6 ore deman. Cale de 26 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 24 ore, costa 14 fl. 98 cr.
„ Orsio v'a la Temisior'a pleca dominec'a, marti-a, mercuri-a si vineri-a la 6 ore ser'a, sosescu in Temisior'a la 6 ore ser'a in diu'a urmatória.

De la Temisior'a la Aradu pleca in tote dîlele la 6 ore dem. sosescu in A. la 11 ore 45 minute diu'a. Cale de 7 mile, tiene 5 ore 45 min., costa 3 fl. 8 cr.
„ Aradu la Temisior'a pleca in tote dîlele la 2 ore dupa mediadi, sosescu la 7 ore 45 minute ser'a.
„ Sibii la Clusiu pleca in tote dîlele, la 3 ore d. m. sosescu la 9 ore 20 min. deman. Cale de 21 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 18 ore 20 min., costa 12 fl. 18 cr.
„ Clusiu la Sibii pleca in tote dîlele la 5 ore dupa méd. sosescu la 11 ore 50 min. diu'a.
„ Sibii la Brasiovu pleca in tote dîlele la 5 ore dupa méd. sosescu la 7 ore 25 min. deman. Cale de 18 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 14 ore 25 min., costa 10 fl. 36 cr.
„ Brasiovu la Sibii pleca in tote dîlele la 7 ore ser'a, sosescu la 9 deman.
„ Sibii la Muresiu-Osiorhoiu pleca luni-a, marti-a, vineri-a, si sambet'a la 7 ore ser'a, sosescu la 1 ora 5 min. d. m. Cale de 19 $\frac{1}{2}$ mile, tiene 18 ore 5 min. costa 10 fl. 78 cr.
„ Muresiu-Osiorhoiu la Sibii pleca luni-a, marti-a, mercuri-a si sambet'a la 8 ore deman. sosescu la 2 ore 35 min. nôtea.